

Beboere på Midtfjellse v/ Jan Ole Sæløen klager på vedtak om godkjenning av detaljplan og MTA for Skorveheia vindkraftverk i brev av 20.7.2020. De mener at deres tidligere uttalelser om detaljplan og MTA ikke er realitetsbehandlet av NVE, og at det ikke er gjort tilstrekkelige uavhengige utredninger. De er også kritiske til at NVE har lagt vekt på at endringene av prosjektet fører til økt lønnsomhet.

Beboerne på Midtfjellse mener det bør gjennomføres nye støyberegninger, og mener at det er valgt feil markdempningsklasse i de tidligere beregningene. De skriver videre at infrastøy er godt dokumentert som et helseproblem for naboer til vindkraftverk, og er kritiske til Folkehelseinstituttets vurderinger om temaet. Beboerne mener at vindturbinene på Skorveheia fullstendig vil dominere utsikten sørover, og at dette ikke er hensyntatt. De mener også at NVE underdriver de negative virkningene knyttet til skyggekast.

Beboerne protesterer mot NVEs konklusjon om å opprettholde opprinnelig plassering for den planlagte koblingsstasjonen på Midtfjellse. De mener at en flytting av denne stasjonen ikke vil ha vesentlig betydning for lønnsomheten i prosjektet, men at det vil ha stor betydning for naboenes trivsel og eiendomsverdiene.

SANDS Advokatfirma DA klager på vegne av Tove Blaich på vedtaket om ekspropriasjonstillatelse for nødvendige rettigheter for bygging og drift av kraftledningen til vindkraftverket. Klagen er sendt i brev av 20.7.2020.

SANDS anfører at ekspropriasjonsvedtaket er for upresist, og at vedtaket i realiteten er en delegering av ekspropriasjonskompetanse til eksproprianten, ved at denne fritt kan definere hva som er nødvendig for å bygge kraftledningen. De skriver at dette innebærer at det ikke er foretatt en konkret og definert interesseavveining, slik loven forutsetter. De skriver i tillegg at vedtaket ikke viser hvordan inngrepet vil ramme eieren. SANDS mener på dette grunnlag at ekspropriasjonsvedtaket er ugyldig, og viser til at slike vedtak er mer presise i andre sektorer.

SANDS kommer med en utvidet begrunnelse for klagen i brev av 11.9.2020. I brevet vises det til minstekrav for vedtak om samtykke til ekspropriasjon. Det vises også til relevante rettsavklaringer.

SANDS Advokatfirma DA klager på vegne av Fjelltun leirsted på vedtakene om godkjenning av detaljplan og MTA i brev av 20.7.2020. Det fremgår av klagen at leirstedet Fjelltun, som eies av NMS, er avhengig av å leie ut leirstedet om sommeren, og at vindkraftverket gjør det usikkert om dette vil være attraktivt i fremtiden. Den nærmeste vindturbinen vil bygges ca. 900 meter fra det nærmeste huset på leirstedet.

SANDS opplyser at det er avholdt møter mellom Fjelltun og Norsk Vind om en minnelig løsning knyttet til støynivå og kompensasjon. Partene har ikke lyktes med å komme frem til en slik avtale. SANDS skriver at NVE skulle ha fastsatt vilkår om forholdet til leirstedet, på grunn av:

1. Beregnet støynivå på inntil L_{den} 45 dB.
2. Visuelle ulemper
3. Verdiforringelse for leirstedets næringsvirksomhet knyttet til utleie
4. Utilstrekkelig tilbud om kompensasjon fra Norsk Vind.

SANDS mener at Norsk Vind bør pålegges å utarbeide en særskilt tiltaksplan knyttet til støy, gjerne etter modell fra Tonstad vindkraftverk. De mener også at det bør foretas støymålinger for å sikre at støynivået ikke overstiger grenseverdien.

Flekkefjord kommune klager i brev av 26.8.2020 på godkjenning av søknad om endret anleggskonsesjon av 15.06.2020 med detaljplan og miljø-, transport- og anleggsplan (MTA-plan). Flekkefjord kommune ber om at vedtakene oppheves. I dette ligger også klage på tillatelse til utsatt idriftsettelse til 31.12.2021. Kommunen ber om at opprinnelig frist til 31.12.2020 blir opprettholdt. Kommunen klager også på tillatelsen til ekspropriasjon av rettigheter for bygging og drift av koblingsstasjon på Midtfjellse i Flekkefjord kommune og 66 kV kraftledning fra Skorveheia vindkraftverk til koblingsstasjonen, og ber om at vedtaket oppheves. Kommunen anmoder NVE om utsatt iverksetting av konsesjonsvedtaket etter forvaltningslovens § 42, frem til klagen er endelig avgjort. Kommunens redegjørelse fremkommer i saksutredningen som er oppsummert i det følgende:

Kommunen mener at økt synlighet av anlegget grunnet endret turbinstørrelse ikke har vært tilstrekkelig vurdert, og at den nye utbyggingsløsningen vil gi store visuelle virkninger sammenlignet med den opprinnelige løsningen.

Økt skyggekast fra turbinene har i anleggskonsesjonen en maksimumsgrense. Omfanget vil bli tilstrekkelig begrenset ved at det settes vilkår om at skyggekast ved skyggekastfølsom bebyggelse ikke skal oppstå mer enn åtte timer per år ved nabobebyggelsen. Kommunen mener ulempene ved skyggekast vil øke med økende turbinstørrelse, og setter spørsmålsteget ved hvordan en åttetimersregel skal kontrolleres fra utbygger og NVEs side.

Kommunen skriver at støy langt utenfor støysonen har påført beboere i nærområdet helseplager ved vindkraftverkene på Lista og Tellenes. De er bekymret for at beboere i nærområdet til Skorveheia også vil få helseplager grunnet støy og stiller spørsmål til om NVE har tatt erfaring fra andre kraftverk med i den gjeldende konsesjonen. Kommunen viser videre til kommuneoverlegens merknader av 29.6.2020, som er vedlagt høringsuttalelsen. Kommuneoverlegen har fem merknader til NVEs vedtak i saken:

- *Det bør være et absolutt krav til radarstyrt hinderlys*
- *NVE tar ikke på alvor at forskjellige nabovirkninger forsterker hverandre, og studier har vist at visuelle virkninger kan påvirke støyplage.*
- *NVE tar ikke behovet for større kunnskapsgrunnlag om støy og helse på alvor. Det er behov for oppdatert kunnskap om nye vindturbiner og kunnskap om samspill mellom ulike virkninger.*
- *NVE tar ikke på alvor at uro rundt en utbyggings situasjon kan føre til enda større helseplager.*
- *Klagebehandlingen bør innebære en grundig gjennomgang av merknadene og kommuneoverlegens høringsuttalelse i saken. Summen av flere faktorer kan føre til unødvendig høy plagegrad, og det er nødvendig med en ny konsesjonsbehandling for å redusere helseplager.*

Vilkåret om hinderlys som slås på når fly er i nærområdet åpner for idriftsettelse av anlegget selv om slike lys ikke er installert. Kommunen er kritiske til denne vurderingen og mener at radarstyrte hinderlys må være et krav i vilkåret. De mener at konsesjonen må oppheves dersom denne teknologien ikke kan brukes.

Den nye utbyggingsløsningen innebærer at vindkraftverket vil bli bedre synlig fra Flekkefjord landskapsvernområde. Kommunen skriver at økningen i turbinhøyde vil påvirke verneverdien negativt, og ser dette i sammenheng med påvirkningen fra andre vindkraftverk i området. De viser til et notat fra Martin Løvland der det påpekes feil og mangler med landskapsanalysen, og ber om at dette blir tatt hensyn til i klagebehandlingen.

Kommunen viser til Miljødirektoratets vurderinger i møte 21. mai 2019 i Kristiansand om at Skorveheia ble ekskludert fra forslaget til Nasjonal ramme for vindkraft fordi konflikter av nasjonal eller regional

betydning ikke kunne unngås ved normale tilpasninger av prosjektet. Kommunen mener dette understreker hvor sårbart området er og behovet for nye konsekvensutredninger og konsesjonsbehandling.

Kommunen stiller spørsmål ved NVEs vurdering av rovfugltrekket i området. Det foreslås etterregistreringer og vilkår om avbøtende tiltak dersom dette blir nødvendig. Kommunen stiller spørsmål ved om NVE tar tilstrekkelig hensyn til «føre var»- prinsippet i miljølovgivningen når det bare settes vilkår om etterregistrering.

Kommunen mener MTA er mangelfull i beskrivelsen av ilandføringssted og transport av turbiner til planområde, og ber om verifisering fra NVE om at nødvendige avtaler er inngått.

Kommunen er skeptiske til habilitetsspørsmålet på utførte analyser av Meventus. Kommunen ønsker at klageinstansen vurderer om Meventus har tilstrekkelig avstand til bransjen til å levere en objektiv landskapsanalyse.

Nedlegging og tilbakeføring av de brukte arealene er viktig for kommunen. De mener det er umulig å tilbakeføre arealene helt, og stiller spørsmål om hvem som har ansvar for demontering og avfallshåndtering dersom konsesjonær går konkurs. Kommunen viser til lignende problemstillinger fra Sverige.

Kommunen klager på ekspropriasjonstillatelsen som er gitt. De viser til at NVE i sitt vedtak skriver at det ikke er mottatt høringsuttalelser om ekspropriasjonstillatelse, noe kommunen har skrevet at de er imot i sin høringsuttalelse. Kommunen mener også at denne tillatelsen er juridisk upresist formulert og rammer vernet om eiendomsretten.

Kommunen mener utsatt frist for idriftsettelse ikke er greit da Norsk Vind har hatt 15 år på å realisere prosjektet.

Kommunen anmoder NVE om å utsette iverksettingen av konsesjonsvedtaket etter forvaltningslovens §42 frem til klagen er behandlet for å unngå irreversible naturinngrep. De stiller spørsmål ved oppfølgingen av avtaler og planer som konsesjonær stiller med før oppstart.

Kommune ber klagebehandler vurdere Stortingets vedtak nr. 798 opp mot NVE sitt vedtak av 15.6.2020 om å godkjenne søknad om endret anleggskonsesjon (ref. NVE 200802252-88) med tilhørende detaljplan og MTA-plan.

Forum for natur og friluftsliv Agder (FNF) klager i brev av 9.7.2020 på vedtakene om godkjenning av konsesjonsendringer, detaljplan og MTA. De mener at virkningene for natur- og friluftslivsinteresser ikke er godt nok utredet, og at det må settes krav om ny konsesjonsbehandling og konsekvensutredning. De ber om oppsettende virkning inntil klagen er behandlet, fordi endringene ifølge FNF kan føre til irreversible virkninger for friluftslivsområder, landskapsvernområde og fugleliv.

FNF viser til at det ligger et landskapsvernområde nær planområdet, og at DNT-hytta Li ligger sørvest for Skorveheia. De mener endringene av prosjektet vil påvirke verneverdiene og friluftslivsverdiene negativt, og at dette må tillegges mer vekt og utredes på nytt. FNF påpeker at turbinhøyder over 150 meter utløser strengere krav til hinderlys, og at NVE har satt vilkår om at det skal installeres system som gjør at hinderlysene kun slås på når luftfartøy er i nærheten av vindkraftverket. De mener at dette tiltaket må avklares før anleggsarbeidet startes for å begrense miljøvirkningene av vindkraftverket.

FNF mener det er behov for en ny helhetlig konsekvensutredning på bakgrunn av usikkerheten rundt fugletrekk, og viser til naturmangfoldloven § 9 om føre-var-prinsippet. De mener også at det må settes tydeligere krav om avbøtende tiltak for å minimere virkningene for rovfugltrekket i området. De viser i den sammenheng til at vindkraftverket kan gi sumvirkninger sammen med andre vindkraftverk i regionen.

FNF mener at gitte konsesjoner for vindkraftverk med høyt konfliktnivå bør vurderes på nytt, og viser til Miljødirektoratet og Riksantikvaren sin tematiske konfliktvurdering av Skorveheia vindkraftverk fra 2009. De skriver i tillegg at et av transportalternativene i MTA-en for vindkraftverket ikke er aktuelt.

Per Øyvind Grimsby retter kritikk mot fugleutredningene og konsesjonær i brev av 16.7.2020. NVE behandler brevet som en klage på vedtakene om godkjenning av detaljplan og MTA.

Grimsby skriver at han har bidratt til betydelig grunnlagsmateriale om fugl ved Skorveheia gjennom tidligere arbeider og vitenskapelige publikasjoner om trekkende rovfugl i området. Han viser til at disse rapportene har vært grunnlag for den opprinnelige konsekvensutredningen og for den oppdaterte utredningen fra 2019. Grimsby skriver at den nye utredningen inneholder store feil og feiltolkninger av hans arbeid. Han mener at Norsk Vind har fremsatt uriktige påstander om hans arbeid i saken om Skorveheia vindkraftverk. Grimsby forventer at NVE ikke legger disse påstandene til grunn i klagebehandlingen.

Eva Johannesen påklager NVEs vedtak om godkjenning av detaljplan og MTA i brev av 24.6.2020. Hun klager på at Langeodden skal benyttes som riggplass, og viser til at Langeodden benyttes som badeplass av befolkningen på Kvanvik. Hun mener riggplassen må legges til et sted der naturinngrepene blir mindre.

La Naturen Leve (LNL) klager i brev av 27.07.20 på

- *Manglende oppfølging og konkretisering av erkjent alvorligere fare for trekkende rovfugl enn angitt i opprinnelig konsekvensutredning*
- *Motstridende vurderinger av mulighet for å regulere hinderlys ved passerende flytrafikk.*
- *Manglende vektlegging av økt konfliktgrad ved høyere og mer synlige turbiner*

LNL skriver at deres høringsuttalelse av 8. januar 2020 ikke er blitt hensyntatt eller kommentert i NVEs godkjenningsvedtak, og ber om at OED overprøver og opphever vedtakene av 15.6.2020. LNL utdyper klagen med følgende punkter:

LNL mener at bakgrunnsdataene for konsekvensutredningen i forbindelse med vurderingen av rovfugltrekk ikke er tilstrekkelige. Det nevnes at NVE foreslår avbøtende tiltak, men at slike tiltak ikke er konkretisert eller, etter LNLs erfaring, kjent i fagmiljøene.

Siden turbinhøyden overskrider 150 m er det krav til høyintensitetslys, og NVE har satt som vilkår at slike systemer som slår seg på når luftfartøy er i nærområdet skal installeres i anlegget. LNL mener at Luftfartsverket ikke stiller seg positive til denne typen løsning i dette området og er av den grunn kritiske til NVEs vilkår.

Siden detaljplanen for arealbruken i arbeidene som skal gjennomføres ikke er ferdigstilt krever NVE at denne skal utarbeides og godkjennes. LNL er kritisk til denne løsningen da eksterne berørte høringsparter ikke har mulighet til å uttale seg om disse planene.

LNL reagerer på at godkjent detaljplan ikke inneholder konkrete arealplaner og at det kan oppstå et sprik mellom ferdig resultat og den godkjente detaljplanen. Det er i anleggskonsesjonens vilkår nr. 7 krav om godkjent detaljplan som viser tiltakets endelige utforming. De oppfølgende tiltakene som antydes vedr. konflikt med trekk av rovfugl og flaggermus er lite konkrete. LNL mener at dette ikke er tilfredsstillende ut ifra et «føre var»-prinsipp som naturmangfoldsloven stiller ved manglende kunnskap og betydelige naturinngrep.

I forbindelse med økt turbinstørrelse vil turbinen være synlige fra flere områder LNL mener at det ikke er grunnlag for å godkjenne andre alternativer enn null-alternativet som lå til grunn for konsesjonen.

LNL viser til at flere av høringspartene mener at sumvirkninger fra vindkraftverk i regionen øker gjennom endringene, og er kritiske til NVEs vurdering av sumvirkninger.

NVE har stilt vilkår om at det skal gjennomføres undersøkelser med flaggermus-lydopptaker etter at anlegget er satt i drift. Dersom tettheten av flaggermus viser seg å være høy vil det også stilles krav til kadaversøk. LNL skriver at flaggermus er en spesielt sårbar dyregruppe i sammenheng med utbygging av vindkraftverk, og er kritiske til at undersøkelsene som skal gjennomføres ikke er konkretisert. De påpeker at det ikke er beskrevet hvordan kadaversøk skal gjennomføres.

Naturvernforbundet i Agder påklager NVEs vedtak om godkjenning av konsesjonsendringer, detaljplan og MTA i brev av 17.7.2020. Naturvernforbundet mener at konsekvensene for natur- og friluftslivsinteresser ikke er tilstrekkelig utredet, og at det må gjennomføres en ny konsekvensutredning. De ber også om oppsettende virkning, jf. § forvaltningsloven § 42, inntil klagen er ferdig behandlet, og begrunner dette med at anleggsoppstart kan føre til skade for friluftslivsinteresser, landskapsvernområde og dyreliv og at nødvendig lovavklaring og konsekvenser for klimagassutslipp er uavklart.

Naturvernforbundet viser til at NVE har lagt til grunn at det er usikkerhet om rovfugltrekkets omfang, men at det likevel ble fattet vedtak i saken. De mener dette er i strid med naturmangfoldloven § 9 om føre-var-prinsippet og § forvaltningsloven § 17, og at det må settes vilkår om driftsstans under både vår- og høsttrekket. Forbundet viser videre til at Miljødirektoratet i forbindelse med nasjonal ramme for vindkraft skrev at forundersøkelser er viktige med tanke på flaggermus. De mener at det må gjøres nye undersøkelser av flaggermus i området, og at endrede virkninger knyttet til større turbiner må vurderes før vindkraftverket bygges.

Naturvernforbundet mener at økt turbinstørrelse vil gi større konsekvenser for viktige friluftslivsområder, og at landskapskvalitetene vil bli redusert. De skriver at tiltaket vil være i konflikt med Flekkefjord landskapsvernområde, jf. naturmangfoldloven § 49. I den sammenheng påpeker Naturvernforbundet at det står i NVEs forslag til nasjonal ramme for vindkraft at det ikke bør bygges vindkraftverk som kommer i direkte eller indirekte konflikt med landskap av nasjonal eller vesentlig regional interesse.

Naturvernforbundet viser til at turbinhøyder over 150 meter utløser strengere krav til hinderlys, og at NVE har satt vilkår om at det skal installeres system som gjør at hinderlysene kun slås på når luftfartøy er i nærheten av vindkraftverket. De mener at dette tiltaket må avklares før anleggsarbeidet startes for å begrense miljøvirkningene av vindkraftverket.

Naturvernforbundet krever at det utarbeides et overslag over utslipp av klimagasser «fra vugge til grav», og at dette overslaget må danne grunnlag for valg av leverandør og operatør for å gi de laveste utslippene av klimagasser, jf. naturmangfoldloven § 12 om driftsmetoder og teknikker for å unngå eller begrense skader på naturmangfoldet. Forbundet viser i tillegg til at det kreves en dispensasjonssøknad etter plan- og bygningsloven for å bygge vindkraftverket, og skriver at det ikke er sendt inn en slik søknad. De krever at Flekkefjord kommune skal gjøre planavklaringer før tiltaket kan igangsettes.

Nei til Vindmøller i Flekkefjord (NVF) påklager i brev av 17.6.2020 NVEs vedtak om godkjenning av konsesjonsendringer, detaljplan og MTA. Klagen gjelder følgende punkter:

1. Utsatt idriftsettelsesfrist
2. MTA/Transportplan
3. Radarstyrt hinderlys og landskapsvirkninger

4. Betydning for rovfugltrekket
5. Fremdriftsplan og realisering av vindkraftverket
6. Visualisering av vindkraftverket
7. Økt installert effekt fra 36 MW til 45 MW

NVF viser til at Skorveheia inngår i et område som ble beskrevet som lite egnet for vindkraft i NVEs forslag til nasjonal ramme for vindkraft. De mener dette bør tilsi at det ikke bør gis utsatt idriftsettelse. De skriver at konsesjonær har hatt god tid på seg til å realisere anlegget, og viser til at Olje- og energidepartementet ikke ga utsatt idriftsettelse for Andmyran vindkraftverk. NVF viser videre til at NVE har skrevet at ett av argumentene for utsatt idriftsettelse er at økt kapasitet i regionalnettet kan utnyttes. De spør hvor NVE har dette fra, og skriver at de har kontaktet Agder Energi, som sier at det ikke finnes planer om økt kapasitet.

NVF skriver at de finner store mangler ved transportplanen. Ifølge NVF er Norsk Vinds hovedalternativ for ilandføring, Simek-kaia, ikke tilgjengelig. De viser til at direktøren for kaianlegget har gitt beskjed til Norsk Vind om at bruk av anlegget er uaktuelt. NVF kritiserer måten Norsk Vind har fremstilt dette på. Når det gjelder alternativet med bruk av Lasta kai, skriver NVF at dette alternativet ikke er avtafestet eller utdypet med grunneiere. De mener at ilandføring på Lasta vil føre til store ulemper for kommunen og bruk av kaia, og skriver at virkninger i Flekkefjord sentrum ikke er vurdert. De skriver videre at Farsund kai kan være det eneste gjennomførbare alternativet, men at dette vil gi store trafikale utfordringer. NVF mener at en ny transportplan må bli sendt på en bred høring, og at de beredskapsmessige utfordringene ved transport også må vurderes.

NVF mener at virkninger av høyintensitetslys er mangelfullt utredet, og at hinderlysene vil gi store visuelle virkninger for landskapsvernområdet, Flekkefjord by og annen bebyggelse nær Skorveheia. De skriver at det ikke er akseptabelt å tillate en økning i turbinhøyde uten at en slik løsning er på plass før anleggsstart. NVF mener på dette grunnlag at NVE har tatt for lite hensyn til landskapsvirkningene av økt turbinhøyde.

NVF viser til tidligere uttalelser fra Fylkesmannen om rovfugltrekk på Skorveheia, som har blitt lagt til grunn i vedtakene i konsesjonssaken. Dette gjelder særlig spørsmålet om termikkforhold ved Skorveheia. De påpeker at Fylkesmannen i sin høringsuttalelse til detaljplan/MTA har skrevet at den tidligere uttalelsen ikke var tilstrekkelig faglig forankret, og mener at rovfugltrekkets omfang er større enn forutsatt av NVE og OED. NVF mener at det må gjennomføres uavhengige undersøkelser av fugltrekket i området.

NVF viser til NVEs redegjørelse for godkjenning av detaljplan/MTA, der det står at tiltakshaver må sørge for å skaffe seg nødvendige privatrettslige rettigheter før anleggsarbeidene starter. NVF skriver at de vil gjøre NVE oppmerksomme på at Norsk Vind ikke har alle privatrettslige rettigheter. Dette gjelder to grunneiere på Skorveheia og Flekkefjord kommune, som ifølge NVF ikke har signert en tilleggsavtale fra 2019. I tillegg skriver NVF at det ikke finnes avtaler om ilandføring, at det må eksproprieres hos minst én grunneier langs kraftledningstraseen og at det ikke finnes avtaler med grunneiere om utvidelse av FV44. NVF mener at fremdriftsplanen i detaljplan/MTA er umulig å realisere, og at ekspropriasjonssaker og manglende avtaler vil føre til at vindkraftverket ikke kan bli idriftsatt innen utgangen av 2021. De skriver at NVE må kreve en oppdatert fremdriftsplan som må sendes på høring.

NVF mener at visualiseringene av Skorveheia vindkraftverk har vært av for dårlig kvalitet, og har lagt ved nye visualiseringer som er gjort av arkitektfirmaet Kristiansen og Selmer Olsen AS og designbyrået BRKLYN.

NVF viser til Fylkesmannens uttalelser i saken. De skriver at de reagerer på at NVE ikke har vektlagt denne uttalelsen, og at NVE ikke har satt seg inn i sakens problemstilling. De mener det bør være et minimumskrav at offentlige etaters bekymringer tas videre med egnete departementer og rådføres før det fattes et vedtak i medhold av energiloven.

Nei til Vindmøller i Flekkefjord (NVF) sendte inn tilleggsinformasjon i brev av 11.6.2020 og 12.6.2020. Disse brevene ble ikke vurdert som en del av NVEs saksbehandling, da de ble sendt inn under prosessen med ekspedering av vedtakene. NVE betrakter brevene som en del av den senere sendte klagen fra NVF.

I brevet av 11.6.2020 skriver NVF at det ikke er gjort analyser av hvordan vindkraftutbyggingen vil påvirke oppgraving og drenering av myr, og de anbefaler at det utredes hvor store klimagassutslipp som kan forventes gjennom tiltakene i planområdet. De mener at klimagassutslippene vil påvirke den samlede konsekvensgraden. I brevet av 12.6.2020 viser NVF til at det er benyttet 15 °C som temperatur i støyberegningene. De påpeker at årsmiddeltemperaturen på Skorveheia er ca. 7 °C, og at beregningene derfor ikke er tilstrekkelig konservative. NVF skriver videre at det ikke er utredet konsekvenser av infralyd ved økning av turbinstørrelse. De anbefaler at det tas en ny gjennomgang av støyberegningen, og at virkningene av infralyd utredes.

Dagfinn Norang klager i brev av 19.6.2020 på NVEs vedtak om godkjenning av konsesjonsendringer, detaljplan og MTA. Klagen gjelder NVEs vurderinger om støy og hinderlys, og den generelle argumentasjonen for å innvilge søknadene.

Norang viser til at støyrapporten som er lagt ved detaljplan/MTA er på engelsk, og mener alle sakspapir må være på norsk. Han mener videre at feilmarginen i støyberegningene må legges til «worst case»-verdien som er brukt. I tillegg skriver han at det burde vært benyttet en annen markdempningsklasse i støyberegningen. Han påpeker at en stor del av området er bart fjell.

Norang viser til en rekke høringsuttalelser med faglige råd om å avvise søknadene, blant annet knyttet til rovfugl og landskap. Norang skriver at NVEs eneste argument for å godkjenne søknadene er at det er samfunnsmessig rasjonelt. Han er uenig i dette, og skriver at de fleste vindkraftverk er eid av utenlandske selskap som ikke betaler selskapsskatt til Norge.

Norang påpeker at NVE har satt vilkår om at det skal installeres radarstyrte hinderlys, men skriver at NVE åpner opp for at utbygger slipper dette om det ikke er teknisk gjennomførbart. Han skriver at han har kontaktet Luftfartstilsynet om dette, og at de sier at det ikke er noe i veien for å utbedre radardekningen. Norang mener derfor at dette er et pengespørsmål, og ikke et spørsmål om tekniske problemer. Han skriver at det må være et ufravikelig krav at vindkraftverk så nær bebyggelse må ha hinderlys som er avslått når det ikke er luftfartøy i nærheten.

Norges Televisjon AS (NTV) klager i brev av 6.7.2020 på NVEs vedtak om godkjenning av konsesjonsendringer, detaljplan og MTA. De mener at risikoen for forstyrrelser av TV-signal ikke er ivaretatt på tilstrekkelig måte, og at vedtakene ikke er i samsvar med de krav som følger av energilovgivningen og konsekvensutredningsregelverket. De viser til OEDs vedtak om TV-signaler ved Haram vindkraftverk, og skriver at NVE som underordnet organ har plikt til å rette seg etter overordnet organs avgjørelser.

NTV skriver at de er enige i NVEs vurdering om å sette et nytt konsesjonsvilkår om TV-signaler, men de mener de ikke er tilstrekkelig at vilkåret kun pålegger å utarbeide et oppdatert *forslag til plan*. De skriver at vilkåret, slik det er formulert nå, virker å åpne for at det er tilstrekkelig å sende et forslag for å oppfylle konsesjonens krav. Ifølge NTV mangler vilkåret blant annet krav til gjennomføring, tidsfrist og innhold.

De mener at et slikt vilkår ikke gir noen beskyttelse av NTVs virksomhet, NTVs kunders virksomhet, sluttbrukeres interesser eller øvrige samfunnsmessige interesser.

NTV mener at det bør fastsettes et nytt konsesjonsvilkår som pålegger konsesjonær å sørge for at mulighetene til å motta TV-signaler fra det digitale bakkenettet ikke forhindres av vindkraftverket. De mener det bør kreves at det iverksettes nødvendige utredninger og målinger av eventuell påvirkning, og at det før anleggsstart fastsettes en bindende plan for målinger og utredninger. NTV skriver at tiltakene må ha som formål å sikre fortsatt mottak av TV-signaler fra det digitale bakkenettet, og at overføring til alternative plattformer kun kan være en siste utvei. De viser ellers til kravene til tiltaksplanen som følger av OEDs vedtak om Haram vindkraftverk.

NTV skriver at tiltaksplanen som er datert 17.2.2020 ikke er utarbeidet i samarbeid med NTV, og at den heller ikke er basert på NTVs innspill i andre saker. De skriver at tiltaksplanen tvert om er i klar motstrid til krav NTV har stilt i slike saker og til kravene som er satt av OED i saken om Haram vindkraftverk. NTV lister i den sammenheng opp flere formuleringer som de mener bør endres.

NTV mener at det har vært manglende utredninger av virkninger for TV-signaler i saken om Skorveheia vindkraftverk. De påpeker at det er gjort endringer av prosjektet, og at det er lenge siden den opprinnelige konsekvensutredningen, og skriver at det er lovpålagt å gjennomføre relevante utredninger. NTV viser videre til at Norsk Vind skriver at det er rettet flere henvendelser til NTV som ikke er besvart. De skriver at de ikke kjenner seg igjen i dette, og at de kun har mottatt én henvendelse. NTV skriver at de har erfaringer med dialog med Norsk Vind gjennom flere saker, og at Norsk Vind ikke har vist vilje til å inngå avtaler.

Norsk Ornitologisk Forening (NOF) klager i brev av 19.6.2020 på NVEs godkjenning av konsesjonsendringer, detaljplan og MTA. NOF skriver at konsesjonen er gitt på feilaktig grunnlag, og at NVE burde ha vurdert kunnskapsgrunnlaget på en grundigere måte.

NOF mener at NVE ikke har realitetsbehandlet NOFs faglige innvendinger knyttet til hubro på en seriøs måte. I den sammenheng skriver de at det er dokumentert at flere titalls hubroer er drept av vindturbiner i Europa, og at flygehøyden godt kan være 100 meter over bakkenivå. NOF mener NVE feiltolker NOF om flygehøyde under trekk. De skriver at «hubrotrekk» er et begrep som ikke benyttes av NOF, og at dette avslører manglende artsspesifikk kunnskap hos NVE. De mener videre at NVEs henvisning til etterundersøkelser ved flere vindkraftverk i Rogaland ikke har relevans for saken om Skorveheia vindkraftverk.

NOF viser til at NVE skriver at det usikkerhet rundt omfanget av rovfugltrekket i området, og mener at NVE burde lagt større vekt på føre-var-prinsippet i henhold til naturmangfoldloven § 9. De påpeker at Fylkesmannen tidligere har kommet med en uttalelse om rovfugltrekket som de nå har trukket tilbake. De viser videre til at vardertrekket og spurve-/trostetrekket i stor grad foregår om natten, og at det ikke finnes data for natttrekkende fugler ved Skorveheia. De mener dette også må vurderes etter §§ 8 og 9 i naturmangfoldloven.

NOF er kritiske til NVEs vurdering av avbøtende tiltak, og påpeker spesifikt at etterundersøkelser av rovfugltrekket ikke kan kalles avbøtende tiltak. De mener det er nødvendig med konkrete planer for tiltak som er aktuelle dersom det identifiseres spesielt farlige vindturbiner, perioder på året eller uheldige plasseringer.

NOF påpeker at Ecofacts gjennomgang av litteratur om kollisjoner og turbinstørrelser viser at det er vanskelig å konkludere om hvordan dette vil slå ut for trekkende fugler. De skriver imidlertid at det ikke er noen grunn til å tro at større luftareal ikke vil gi større kollisjonsrisiko. De skriver også at økt synlighet vil kunne øke unnvikelsesatferd.

NOF viser til at hørings svar og klageadgang er en lovfestet, formell del av norsk forvaltning etter forvaltningsloven. De mener at NVE ikke har realitetsbehandlet faglig argumentasjon i behandlingen av saken om Skorveheia vindkraftverk.

Rauli Vel og Rauli Sør Vel klager i brev av 15.7.2020 på NVEs vedtak om godkjenning av konsesjonsendringer, detaljplan og MTA. De klager på følgende punkter og grunnlag:

1. Utsatt frist for idriftsettelse
2. MTA/transportplan
3. Prosessen fra levering av høringsuttalelse frem til vedtak i saken
4. Norsk Vinds tilsvaer til velforeningenes høringsuttalelse
5. Synlighet og lysvirkninger

Velforeningene viser til NVEs forslag til nasjonal ramme for vindkraft, der Skorveheia inngår i et område som vurderes som mindre egnet for vindkraft. De skriver at vindkraftverket vil medføre et stort naturinngrep, og at det vil være synlig fra nesten alle byens byggefelt og fra Hidraheiene og Flekkefjord landskapsvernområde. Foreningene viser til at Flekkefjord kommune og flere andre høringsinstanser mener det ikke bør gis utsatt frist, og skriver at Norsk Vind har hatt god tid til å realisere prosjektet. De mener derfor det ikke bør gis utsatt frist for idriftsettelse.

Ifølge velforeningene er det store mangler ved transportplanen. Foreningene har de samme merknadene til denne planen som foreningen Nei til Vindmøller i Flekkefjord.

Velforeningene er kritiske til saksgangen fra NVEs side i etterkant av levering av høringsuttalelse og frem til godkjenning av vedtak. De viser til at det gikk kort tid før Norsk Vind fikk komme med tilsvaer til uttalelsen, men at de ikke har fått anledning til å kommentere dette tilsvaret. De mener derfor at NVE kun har lagt Norsk Vind sine kommentarer til grunn. Foreningene mener at Norsk Vind i sitt tilsvaer ikke har fremstilt deres kontakt med Per Øyvind Grimsby på en riktig måte, og mener at NVE ikke bør godta alt som skrives av Norsk Vind.

Foreningene skriver at Rauli byggefelt vil bli sterkt påvirket, gjennom at vindkraftverket er planlagt bygget midt i hovedutsikten fra feltet. De skriver videre at større vindturbiner og sterkere hinderlys vil forsterke de negative virkningene. De etterlyser et totalregnskap for de negative virkningene for turisme, verdiforringelse av boliger, redusert bolyst, mulig redusert tilflytting og ødelagte rekreasjonsområder. Foreningene viser til at NVE i det opprinnelige konsesjonsvedtaket fra 2013 la til grunn at vindkraftverket ville være lite synlig fra Hidrasundet, store deler av Hidra og Nordsjøvegen. De viser videre til høringsuttalelsene om at vindkraftverket vil bli mer synlig enn forutsatt, og spør om begrunnelse for hvorfor NVE ser bort fra dette.

Velforeningene påpeker at NVE har satt vilkår om at det skal installeres radarstyrte hinderlys, men at Norsk Vind har uttalt at dette er krevende å gjennomføre. Foreningene skriver at de har kontaktet Luftfartstilsynet om dette, og at de sier at det ikke er noe i veien for å utbedre radardekningen. Velforeningene mener derfor at dette er et kostnadsspørsmål, og ikke et spørsmål om tekniske problemer. De skriver at det må kreves at hinderlysene skal være avslått når det ikke er luftfartøy i nærheten, og at dette må være avklart før anleggsstart.

Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder (VORF) klager i brev av 19.7.2020 på NVEs vedtak om godkjenning av konsesjonsendringer, detaljplan og MTA. De mener at NVE ikke har tatt tilstrekkelig hensyn til verneformål og vernebestemmelser for landskapsvernområdet, og peker på virkninger for rovfugl og landskap.

VORF mener at høyintensitetslys som blinker hele døgnet vil stride mot vernebestemmelsene. De skriver at lyset vil påvirke landskapets karakter og alt liv i området, og at det ikke er akseptabelt at det er usikkerhet knyttet til realiserbarheten av et slikt system. Ifølge VORF bryter dette mot NVEs uttalelse i en epost av 25.6.2020 om at alle tillatelser og avtaler må være på plass før byggingen starter.

VORF skriver at synligheten i landskapsvernområdet var tonet ned i konsesjonssøknaden fra 2008. De lister opp eksempler på dette, og mener at nedtoning av synlighet kan ha ført til misforståelser. VORF viser til at det også i landskapsanalysen fra 2019 står at vindkraftverket ikke vil være synlig fra store deler av Hidra. De er kritiske til at det ikke er opplyst om synlighet i verneområdet sør ved Rasvåg og vest ved Kirkehavn. De viser i den sammenheng til Martin Løvlands høringsuttalelse.

VORF viser til OEDs klagevedtak fra 2015, der det står at de kystnære sjøområdene i verneområdet i mindre grad vil bli berørt. De mener at Norsk Vind har fremstilt dette feil i detaljplan/MTA, og mener at de forsøker å begrense kystnære sjøområder til å kun gjelde fastlandet. VORF viser til at det fremgår av den oppdaterte landskapsanalysen at vindkraftverket vil være synlig fra områder ved Rasvåg, Svertingane, Kådøy, Prestøy og Dragøy. De mener at endringene av synlighet i disse områdene fører til virkninger som strider mot verneformålet og vernebestemmelsene for Flekkefjord landskapsvernområde.

VORF er uenige i at reduksjonen i antall vindturbiner delvis kompenserer for at størrelsen øker. De påpeker at sveipearealet per vindturbin blir tre ganger større enn opprinnelig planlagt, og at vindkraftverket samlet derfor vil ha dobbelt så stort sveipeareal. VORF mener at endringene vil føre til en stor økning av de visuelle virkningene, og at dette strider mot verneformålet og -bestemmelsene. De påpeker at Fylkesmannen har kommentert dette i sin høringsuttalelse, og mener at NVE ikke har tatt tilstrekkelig hensyn til dette.

VORF viser til at landskapsanalysen er utført av Meventus AS, og skriver at det er uklart om dette firmaet har dokumenterbar kompetanse på denne type analyse. De ber om at NVE pålegger Meventus å fremlegge dokumentasjon på formell faglig kompetanse innen landskapsanalyse. VORF påpeker at vernet natur etter naturmangfoldloven normalt skal ha «svært stor» verdi, jf. Statens Vegvesens håndbok V712. De er kritiske til at Meventus ikke har brukt denne kategorien på noen av områdene innenfor Flekkefjord landskapsvernområde. De mener i tillegg at omfanget av virkninger bør settes til «stor», slik at konsekvensgraden for områdene som inngår i verneområdet økes fra «lite-middels negativ» ved nullalternativet til «middels-stor negativ» ved utbygging av det nye alternativet. Ifølge VORF vil en slik økning av konsekvensgrad innebære strid med verneformålet og -bestemmelsene.

VORF skriver at NVE ikke har tatt hensyn til støyforurensning innenfor landskapsvernområdet, og viser til at unødvendig støy er forbudt, jf. verneforskriften § 6. Ifølge VORF vil støyen fra Skorveheia vindkraftverk være langt over støygrensen.

VORF mener at NVE burde fulgt oppfordringen fra Fylkesmannen om en ny helhetlig konsekvensutredning, med utgangspunkt i oppdatert kunnskapsgrunnlag. De viser til at NVE vurderte området som mindre egnet for vindkraft i forslaget til nasjonal ramme for vindkraft. VORF mener at NVE ikke har lagt tilstrekkelig vekt på naturmangfoldloven og forskriften for Flekkefjord landskapsvernområde. De forventer at NVE gjennomgår høringsuttalelsene på nytt og vurderer argumentene for å avslå Norsk Vind sine søknader.